KIPPESTRONT EN HINDERWET

Noordelijk aktiefront tegen bio-industrie

Luuk Boerema, Carla Alma

● *Het GTB (Groningen Tegen Bio-industrie) draait goed. De akties beginnen hun eerste successen op te leveren. Ook in Drente begint het aktiewezen zich te roeren. Op 1 december j.l. werd daar de Werkgroep Veehouderij en Hinderwet opgericht. In Friesland wordt de komst van kippefarms en varkenshouders eveneens nauwlettend in de gaten gehouden. Van harde aktie is hier geen sprake, men ziet het liever in een ombuiging naar duurzame vormen van landbouw. Een overzicht van de noordelijke aktiviteiten.*

Groningen

In 1990 voerde de Dierenbescherming, afdeling Groningen, aktie tegen de vestiging van twee kuikenmesterijen in de gemeente Ulrum. Het waren bijna de eerste twee bio-schuren die in Groningen werden gevestigd. Ongeveer 250 bezwaarschriften werden ingediend, maar het gemeentebestuur zag geen aanleiding de benodigde milieuvergunningen te weigeren.
De 'twee van Ulrum' bleken de voorbode van een stroom 'vleesfabrieken' die de laatste jaren de provincie Groningen overspoelt.

Naar aanleiding van de akties van de Dierenbescherming kwam een aantal verontruste bewoners uit de provincie bijeen op 3 juli 1991 in Nieuwolda. Niet alleen milieuaktivisten, die voor hun geestesoog een verzuurd Groningen zagen opdoemen, maar ook verontruste bewoners, die inmiddels een bio-schuur naast zich of in de buurt zagen verschijnen. Die avond bleek dat mensen, die een procedure tegen een bio-schuur begonnen (gebruik makend van hun rechten) nogal eens sociaal onder druk werden gezet; men werd telefonisch bedreigd, niet meer gegroet, bespuugd, met een stok achterna gezeten. Kortom: deze mensen voelden zich bedreigd.
Ook bleek dat sommige gemeenten het met de procedures inzake de Hinderwet niet zo nauw nemen. Zo bleek er bijvoorbeeld in één geval sprake te zijn van een 'wandelende schuur'.
Gedurende de procedure veranderde de schuur driemaal van plaats. Op de ene tekening was hij op 50 meter van de dichtstbijzijnde woning gepland, op een andere op 85 meter en op de laatste, bij de beschikking behorende kaart bedroeg de afstand 65 meter!
Voldoende redenen om een meer gestruktureerde aanpak voor te stellen: die avond in Nieuwolda werd besloten om een formeel rechtspersoon op te richten om de belangen te bundelen en om individuen die zich bedreigd voelden een steun in de rug te geven. Als voorlopige naam koos men 'Groningen Tegen Bio-industrie'.
Het bestuur van de nieuwe organsiatie werd zodanig samengesteld dat alle facetten van de bio-industrie zouden kunnen worden belicht: het dierenleed-aspekt vanuit de Dierenbescherming, de derde-wereldproblematiek vanuit enkele wereldwinkels, de milieuproblematiek vanuit milieuorganisaties, de natuurbescherming vanuit het IVN en natuurlijk de landbouwproblematiek door een deskundige op dat gebied. Het aldus samengestelde bestuur bepaalde al snel wat de doelstelling van de nieuwe organisatie zou moeten worden: het op een kreatieve en opbouwende manier voorkomen van

Varkensfokkerij

Ton Broekhuis

nieuw-vestiging van bio-industrie in de provincie Groningen door het aandragen van alternatieve vormen van landbouw en veeteelt.
Dit moet gebeuren door partikulieren te ondersteunen bij het voeren van Hinderwetprocedures en het beïnvloeden van het beleid ten aanzien van intensieve veehouderij van de regionale overheden.
Om mensen op weg te helpen om zelfstandig een bezwaarschriften-procedure te laten voeren bracht GTB de brochure 'EHBO bij ongewenste vestiging van Intensieve Veehouderijen' uit. Voor mensen die behoefte hebben aan meer ondersteuning werkt bij GTB de jurist Onno Ketel. Zijn werk levert de nodige vruchten op: Groningen krijgt in ieder geval vijf schuren minder. Dit betekent ongeveer 150.000 bio-kippen per drie maanden minder.

Hoe werkt GTB?

Om de vergunningprocedures in de gaten te kunnen houden heeft GTB een netwerk van kontaktpersonen in de provincie opgezet. Deze houden hun huis-aan-huis bladen bij en onderzoeken of er aanvragen voor een Hinderwetvergunning zijn gepubliceerd. Is dit het geval dan stuurt men de advertentie op naar GTB en in overleg met Onno Ketel wordt bekeken of het zinvol is een procedure te starten. Primair start dus een omwonende (groepering) een aktie: GTB ondersteunt met name als het op daadwerkelijk procederen bij de Raad van State aankomt. Heel Groningen weet zo langzamerhand van het bestaan van de aktiegroep Groningen tegen Bio-industrie. *'Boeren zijn actiegroepen spuugzat'* zo luidde een bijna paginabrede kop in het Groninger Dagblad van 19 november 1992. In dit artikel werd met name de Wereldwinkel Ter Apel beschuldigd van het uitvoeren van frustrerende aktiviteiten. Het Landbouwschap zou, aldus het artikel, een progrom overwegen om de 'neuspeuteraars en knoflooketers' uit Vlagtwedde van hun procedures tegen de boeren af te houden. De boeren zitten in het nauw, zo blijkt maar weer. *'Wij willen niet meer en niet minder dan dat de milieuwetgeving wordt gerespekteerd, met name door de vergunning verlenende gemeentelijke overheid. Het gaat ons niet om "boertje pesten", maar iedereen moet zich in een rechtstaat aan de wet houden'*, aldus een woordvoerder van de Wereldwinkel Ter Apel. De Wereldwinkel wijst in

Jan Dijkstra

Bio-industrie in Opsterland

haar bezwaarschriften zeer principieel op de wereldvoedsel-problematiek die gedeeltelijk wordt veroorzaakt door de bio-industrie: voedsel wordt uit de derde-wereld gehaald om hier in dierenmagen te stoppen, zodat wij goedkoop vlees kunnen eten. Veel mensen staan er echter niet bij stil dat voor de produktie van 1 kilo vlees, drie kilo graan nodig is.

Wedden op twee paarden

Naast het begeleiden van Hinderwetprocedures worden ook provinciale en gemeentelijke beleidsstukken bekritiseerd. Zo leverde GTB felle kritiek op de nota 'Ruimtelijke Perspektieven voor de Provincie Groningen', de voorbereidende nota voor de komende streekplan-wijziging. In deze nota worden op één en dezelfde pagina intensieve veehouderij én alternatieve (bio-dynamische/ ekologische) veehouderij genoemd als alternatieven voor de noodlijdende Groningse akkerbouw. 'Dit is wedden op twee paarden', aldus GTB: 'maak een duidelijke keuze, en denk er daarbij ook aan wat voor andere aktiviteiten gepland worden in de provincie'. Rust, reinheid en ruimte (zie de toeristische folder) en intensieve veehouderij lijken slecht samen te gaan. GTB's toekomst is meer gericht op beleidsbeïnvloeding en informatieverschaffing. Op 13 februari organiseert GTB in het Veenkoloniaal Museum te Veendam een symposium over alternatieve landbouw en veeteelt. *'Zo raken we in gesprek met de landbouwers die ons nu slechts zien als individuen, gericht tegen alles wat boer is'*, aldus sekretaris Wim Dussel, die een groot deel van het symposium voorbereidt. Enkele prominenten hebben hun medewerking toegezegd, zo zal milieu- en landbouw gedeputeerde Van Dijk een inleiding verzorgen over het provinciaal beleid en zal de 'alternatief boerende' Jan van Dalen een workshop geven over 'anders boeren'. Ambtenaren van het ministerie geven hun visie over de mogelijkheden binnen de noordelijke provincies voor alternatieve landbouw en veeteelt. Het lijkt een interessante dag te worden, niet alleen voor de boeren, maar ook voor ambtenaren van lagere overheden en iedereen die zich interesseert voor milieuproblematiek en landbouw.

Drente

De moeilijkheid van de Groningse strijd tegen de bio-industrie zit in het feit dat er nauwelijks 'voor verzuring gevoelige' gebieden zijn. De vestiging van een bio-bedrijf op de klei kan veelal niet worden voorkomen, omdat als aan alle wettelijke voorwaarden wordt voldaan de vergunning moet worden verleend.
De situatie in Drente is wat dit betreft fundamenteel anders: zandgronden zijn per definitie verzuringsgevoeliger. De oprichting van de Werkgroep Veehouderij en Hinderwet, onder auspiciën van de Milieuraad Drenthe, mag dan ook geen verrassing zijn. Het blijkt steeds weer nodig om gemeenten te wijzen op het bestaan van de ekologische richtlij-

Ton Brockhuis

Kuikenmesterij

nen die voor een groot gedeelte bepalen of er al dan niet een Hinderwetvergunning voor een kippen- of varkensschuur mag worden verleend. Het zijn niet alleen de nieuwvestigingen die de Drenten parten spelen, ook het legaliseren van bestaande bedrijven levert veel problemen op. Vaak moet men konstateren dat een bedrijf eigenlijk helemaal niet op die plek zou mogen zitten. Maar als een bedrijf jaren lang 'gedoogd' is, dan is het erg moeilijk om zo'n boer zijn broodwinning te ontnemen, op het moment dat zijn bedrijf gelegaliseerd wordt. Dit neemt niet weg dat in zo'n geval door de Werkgroep stringente vergunningvoorwaarden moeten worden geëist. De achterban van de Milieuraad heeft sterk aangedrongen op de oprichting van de Werkgroep. Een vergelijking van de Drentse Werkgroep en de werkgroep Behoud de Peel in Brabant dringt zich op.
Het verschil tussen de Werkgroep Veehouderij en Hinderwet en Groningen Tegen Bio-industrie zit hem voornamelijk in het feit dat de Werkgroep zich strikt beperkt tot het voeren van procedures ter bescherming van het milieu. Dierenleed en de derde-wereld problematiek worden door de Werkgroep niet gezien als door hen te beschermen belangen. De Werkgroep dringt sterk aan op het voeren van regionaal verzuringsbeleid. De landelijke richtlijnen gaan voor sommige gebieden niet ver genoeg om de verzuringsdoelstellingen uit het NMP+ te bereiken. De Werkgroep dringt er bij de gemeenten dan ook op aan zelf beleid te formuleren. *'Onze vrees is, dat een aantal gemeentebestuurders bij de toekomstige vergunningverlening het legaliseren van bedrijven veel belangrijker zal vinden dan het terugdringen van de verzuring'*, aldus Reinder Hoekstra van de Milieuraad Drenthe.

Friesland

Een organisatie zoals die met succes in Groningen bezig is en voorzichtig in Drente start, is er in Friesland (nog) niet. De problematiek van de oprukkende bio-industrie in daarvoor gevoelige gebieden is ook in Friesland duidelijk aanwezig. Belangrijke aandachtsgebieden zijn de Friese Wouden, het noordelijke kleigebied langs de waddendijk en Gaasterland.
Vooral in de Friese Wouden liggen veel verzurings-gevoelige gebieden. Ondanks deze gevoelig-

heid is de verzuring daar al ver voortgeschreden en neemt de ernst van de situatie nog verder toe.
Uit een vitaliteitsonderzoek naar bossen (ministerie LNV) blijkt dat 60% van de bosterreinen in Friesland nauwelijks nog vitaal is. Verzuring is één van de oorzaken daarvan. Het is dan ook vooral in de Friese Wouden dat enige aktiviteit op gang komt om bio-industrie te weren. In de gemeenten Opsterland, Ooststellingwerf en Achtkarspelen beginnen burgers zich te roeren. De Friese Milieu Federatie (FMF)steunt deze initiatieven door een netwerk van verzet tegen bio-industrie te stimuleren. *'Het moet echter wel vanuit de burgers zelf komen'* stelt medewerker Jan Dijkstra van de FMF, *'wij hebben als milieufederatie onvoldoende tijd en kapaciteit om elke individuele vergunning aan te vechten'.*
Hij schetst de situatie in de gemeente Opsterland: het ligt daar bezaaid met kleine voor verzuring gevoelige gebiedjes, zo leert ons de signaleringskaart die bij de nieuwe Richtlijn Hinderwet 'Ammoniak en Veehouderij' van het ministerie LNV hoort.
Hierover handelde in Noorderbreedte 1992 - 6 ook het artikel van Hans ten Hoopen: 'Uniek projekt in Zuidoost-Friesland'. Hij schetste de ROM-aanpak: een geïntegreerde aanpak van landbouw, landschap, natuur, rekreatie met het doel een duurzame ruimtelijke en milieukwaliteit te verkrijgen. *'In ditzelfde gebied zitten tientallen bedrijven 'op slot',* zegt Jan Dijkstra. In Opsterland alléén al 130 bedrijven die géén kant meer opkunnen; ze hebben vaak geen hinderwetvergunning, starten een schadevergoedingsprocedure tegen de gemeente en die 'poetst' maar weer een verzuringsgevoelig gebiedje (vaak kleine elementen zoals houtwallen) van de kaart weg. Alleen met de echt grote gevoelige gebieden (Appelscha, Fochteloërveen) wordt rekening gehouden.

Voorbeeldprojekten

Een pluspuntje in deze slechte gang van zaken is het voorstel van de Inspektie Noord van het Ministerie van VROM om het noordelijke zandgebied, d.w.z. Drente, de Friese Wouden en het Zuidelijk Westerkwartier in Groningen, mee te nemen in het 'Plan van Aanpak'. Dit plan gaat regelingen maken voor de beperking van de intensieve veehouderij in gebieden zoals Noord-

Paul Janssen

Kippenfokkerij

Brabant, Gelderland en Overijssel. Hopelijk komt dit plan niet te laat voor de talrijke kleine landschappelijk waardevolle elementen in het noordelijk zandgebied. Een ander probleemgebied vormt de noordelijke kleigrond waar veel boeren als tweede tak een kuikenschuur bouwen. Kwade genius hierachter is de veevoerhandel en natuurlijk een bedrijf als Storteboom in Kornhorn, een kuikenslachterij die zijn kuikentjes uit het hele noordelijke Friese en Groningse kleigebied haalt. Het gaat hier om schuren met 50.000 kuikentjes.
Omdat deze kleigebieden niet zuurgevoelig zijn, is weren van deze tak van bio-industrie heel lastig. Aspekten als landschappelijke aantasting, stankoverlast, dierenleed en mest-uitspoeling (o.a. richting Waddenzee) tellen vooralsnog niet mee in de hinderwet-vergunningverlening. Ditzelfde probleem speelt uiteraard in Groningen, daartegen wil GTB op het punt van de mestuitspoeling een proefproces starten. In Friesland komen ook goede projekten van de grond: de diskussie over de problematiek van landbouw en landschap/natuur heeft in Oostermeer in de Friese Wouden geleid tot de oprichting van 'Eastermars Lândouwe' (zie Noorderbreedte 1991 - 5). Zij hebben voor hun projekt *f* 250.000,- subsidie van het Ministerie van VROM gekregen èn de milieuprijs van de Friese Milieu Federatie 1992. Hun voorbeeld wordt inmiddels gevolgd in Achterkarspelen. Enkele 'grote' boeren, waaronder de voorzitter van de ABTB in Friesland, willen via een mais-mestcyklus een vorm van duurzame landbouw ontwikkelen.

Een derde projekt start in Bolsward vanuit het plan 'Leefbaar Friesland'. Om de uitbreiding van de intensieve veehouderij te weren, verwacht de Friese Milieu Federatie veel heil van deze voorbeeldprojekten. Ook de konsumenten moeten zich gaan roeren en samen met omwonenden van bioboeren èn met andere geïnteresseerde burgers platforms vormen tègen bio-industrie en vóór duurzame landbouw.